Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 159 (10.836). Львів, четвер 22. липня 1926. Pooztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Сойм приняв проєкт зміни конституції.

Варшава, 20. липня 1926.

На нинішньому засіданні сойму закінчено голосування в другому читанні над зміною конституції. Ухвалення того законопроєкту не пішло гладко, бо майже при кожній статті були ріжні труднощі й комплікації натури формальної і політичної, так, що маршалок сойму мусів кількома наворотами перериватн засідання, аби довести до порозуміння.

Тому, що в 10. год. передпол. радила конституційна комісія над передагуванням ст. 8, голосування в соймі зачалося від ст. 11 проєкту, який признає президентові держави право видавати декрети, що матимуть силу закону.

Вислід голосування представляється так, що всі внесення правиці, які змагали до погіршення конституції, відкинено, отже відпала зміна границі віку (ст. 12), обмеження посольської недоторканости (ст. 21) і т. д. З урядового проєкту з важніших справ ухвалено постанови щодо буджету з тим, що оскільки законодатні тіла на протязі 5 місяців буджету не ухвалять, то уряд має право оголосити будж. провізорію законом.

Пізніше принято ст. 8, що признає президентові держави право розвязувати сойм. Натомісць відкинено постанову про право veta навіть з обмеженнями, в стилізації, виробленій конституційною комісією. Принято також II. уступ ст. 11. (право през. видавати декрети). Цей уступ каже, що сойм може уповноважнити президента до видавання всяких законів з виїмкою зміни конституції.

Після приняття в другому читанні всіх точок проєкту зміни конституції забирали голос посли: Хруцький (якого промову реферуємо нижче), Грімбавм, Домбський (Стр. Хл.), Бетнер (ХД), кс. Даховський (кат.) і Прилуцький (Жид).

Третє читання, а з тим і рішаюче голосування відбудеться мабуть в четвер. Не виключена річ, що уряд поставить при тій нагоді справу довіря, домагаючись приняття деяких з тих постанов, що їх сьогодня відкинено.

Завтра дальше засідання сойму.

Промова пос. Хруцького.

На нинішньому пленумі сойму в дискусії над законом про уповноваження для уряду в імени Українського Клюбу забрав слово посол Хруцький. Промовець ствердив, що незважаючи на те, що в міністерстві освіти нема вже Станислава Грабського, — дух його там панує надалі. Хоч було заповіджено, премієр у свойому експозе не порушив справи українського університету. Була тільки згадка про створення якогось українського studjum у Кракові, як за найкращих часів Стан. Грабського. З дальшої обітниць премієра перед соймом є обітниця про управильнення справи горожанства „чужоземців" на кресах. Іменем Українського Клюбу заклав бесідник протест проти означування такою назвою громадян українських земель. Премієр обіцював примінювати конституцію, так, якби цю справу міг трактувати як погрозу або обіцянку, а не як обовязок. Боронитимемо нашого одинокого ратунку, яким є парляментаризм, і тому Український Клюб відмовляє урядові повновластей.

З адміністраційної комісії.

На засіданні адміністраційної комісії посол Козловський (ЗЛН.) реферував про повітове самоврядування. Референт представив проєкт організації повітового самоврядування як союзу громадських рад з посередніми виборами до повітового самоуправного тіла. За тим проєктом заявилися пос. Яворовський (ППС.) і Врона (Стр. Хл.), проти нього виступили представники національних меншостей, заявляючи, що проєкт референта означає відступлення від основ конституції. Закінчено дискусію загальну. Завтра зачнеться дискусія подрібна.

Масові ревізії серед Українців у Львові.

Львів, 21. липня.

Від 4. години рано агенти львівської поліції перепровадили ревізії в домі Сеників при вул. Рицерській ч. 21, при вул. Петра Скарги ч. 2 у Петрика Петра, в Брилинського Макса вул. Асника 8, в Т-ві „Просвіта", у Коверка, у адвоката д-ра Льва Ганкевича й инших. В часі писання тих стрічок продовжується ревізія у д-ра Степана Шухевича. За чим шукають і чого хотять — невідомо. Знайшовши у гром. Петрика власноручний його підпис, зазначили, що підпис зовсім подібний до підпису Петрушевича Евг. Чи й це також має бути причиною ревізії?

Бомби на Горішнім Шлеську.

Варшава, 20. липня 1926.

З Катовиць повідомляють, що сьогодня вночі вибухла бомба в катол. Народнім Домі в с. Юзефові, де мешкає кс.-пробощ Міхаж. Дім розбурений, одначе людських жертв не було. Тої самої ночі в 2. год. в домі, який прилягав до друкарні і редакції катовицької „Польонії", органу пос. Корфантого, знайшли драбину зі шнуром. Розшукування виявило 3-х людей, які хотіли дістати драбиною в дім. При них знайдено бомби, що містили в собі 4 кільограми динаміту. При арештуванні в одному з них пізнали секретаря повстанського звязку в Кохловічах Кробінека. Инші два Кашубек і Вавжиньчик — також члени тої організації. Переведено труси у члена уряду повстанського звязку Скжипца й ин. Слідство викрило звязок заговірників з ріжними особами у Великих Гайдуках, Королівській Гуті і Мисловицях. Заговір є наслідком антагонізму між союзом повстанців чи радше т-вом оборони західних кресів і пос. Корфантим.

Смерть Дзержинського.

Варшава, 20. липня.

З Москви подають, що там умер сьогодня на анервизм серця Дзержинський, бувший шеф всесоюзної чрезвичайки, а пізнїше комісар шляхів. Помершому 49 літ.

Біржа.

Гроші.

Біржа виказує далі стриману тенденцію. Банкові й арбітражові акції без заінтересування. Запропонування було велике і покривало попит. Французький франк далі падає. Долар з малою знижкою при приватнім курсі 9.17. Пошукувані девізи в заміну за ефективні долари без товару. До жадної трансакції не дійшло.

Валюти офіц.: Амер. дол. 9.13, канад. дол. 9.08, англ. фунт 44.74, швайц. франк 178.15, франц. франк 19.95, ліра 30.90, чеська корона 27.21, австр. шилінґ 130.00, нім. марка 218.60.

Амнестія для політичних вязнів.

Львів, 21. липня 1926.

Давно вже заповіли теперішні керманичі Польщі, що прийшли до влади наслідком крівавого травневого перевороту, амнестію для політичних вязнів. Правда, їх заповідь була куца, бо виключала від амнестії комуністів, а натомісць підчеркувала необхідність її для української еміграції в Чехословаччині та для всіх політичних проступників, що попали в тюрму або на лаву обвинувачених завдяки своїй національно-політичній праці серед національних меншостей.

Місяць тому повстав у Варшаві міжпартійний і міжнаціональний комітет лівих переважно партій для боротьби за повну амнестію, а в тому числі і комуністів. Він розвинув незвичайно інтензивну працю. Видав уже кілька бюлетинів у цій справі, призбирав масу незвичайно багатого, а при тім дуже вимовного і проймаючого жахом матеріялу про тюремництво та скількість політичних вязнів у польських тюрмах, про суди та засуди в політичних процесах, про виміри справедливости для малолітних дітей і т. д.

Долею політичних вязнів у Польщі заінтересувався наново і французький світ. Повстав там окремий комітет для боротьби за амнестію для політичних вязнів у Польщі. Комітет видав до культурного світа відповідну відозву в цій справі та виповнив її — коротку розмірами — незвичайно великим і жахливим фактичним матеріялом про політичних вязнів і про політичні процеси в Польщі.

Соймові клюби український, білоруської „Громади", незалежної хлопської партії і комуністична посольська фракція поставили в соймі нагле внесення в справі амнестії. Ціла Польща заворушилася від численних селянських, робітничих і фабричних віч з домаганнями амнестії, посипалися до уряду сотні меморіялів від політичних вязнів, їх родин, партій і громадських та політичних організацій, та все те нічого не помогло, все те справи амнестії з місця не рушило.

Чому ж ні кроком наперед не посунув теперішній уряд справи амнестії, не зважаючи на власну заповідь?

Навіть деяким польським патріотам, що мають людське серце, що в силі відчути велике горе тих культурних і інтелігентних людей, що за свої політичні ідеали попали в тюрму, стало забагато того що в Польщі діється. Ось польська преса принесла відкритий лист голови синдикату польських [...]ратів Юлія Каден-Бандровського до міністра справедливости [...]ського, в якому він домагається амнестії для політичних вязнів. Польський письменник торкається в свому листі одної незвичайно трагічної та сумної сторінки польського політичного террору, а то вязнення та страшних засудів малолітніх політичних проступників: „Чиж годиться — пише він — щоби в тих поважних і величних днях, коли Ви на народній арені маєте вести боротьбу за нові великі права та порядки в Польщі — чиж годиться, коли радите в обличу духів, поляглих за зміст життя проти закостенілих форм, чи годиться тоді, щоби ми многих поміж дівчат і молодців, щоби ми дітей наших держали в тюрмі за їх розуміння, за їх поняття суспільного ладу?"

Не хочемо цитувати більше з того листа одного з найбільших сучасних польських письменників і одночасно одного з найкультурніших Поляків. Ми звернемо увагу тільки на те, що у відродженій незалежній Польщі малолітніх не тільки засуджують на кари вязниці, але й на кари смерти. Пригадаємо тільки розстріли Енгля і Ботвіна. Невже в Польщі не здають собі справи з того, що молодь все була і буде екзальтованою, здатною на вчинки великої посвяти таксамо як і на великі злочини, що та молодь здатна перейматися всім великим і всім низьким, невж[...]

Red. czas. „Dilo" Pr. 345/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 156 (10832) z dnia 18. lipca 1926 roku pod tytułem: „Samowrjaduwannja" a) między słowami: zakonodawstwa... a słowami: czy słowami: boroťby... a słowami, b) między słowami: nepryrodwami: My u, c) między słowami: Ta w noji... a słowami: Otže, d) od słów: ... do końca tego artykułu zamieszczonych... z § 300 uk., uznał wiera znamiona występku kodeksu karnego za dokonaną 17. lipca 1926 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. — Lwów dnia 17. lipca 1926.

Hawel.

було звернене проти Поля Бонкура, який як делегат Франції в Лізі Націй зайняв неприхильне становище в справі загального розброєння. Один з визначних французьких соціялістів Ренодель склав свій мандат як делегат екзекутиви Інтернаціоналу на знак протесту, солідаризуючись з Поль Бонкуром.

Зловживання і крадіжи при війську.

Вирок.

Львів, 19. липня 1926.

Вчора коло год. 2 попол. по 3½-годинній нараді трибуналу оголошено вирок у справі майора Гурського і тов. Гурського засуджено на 14 днів домового арешту за непотягнення до відповідальности хор. Яворського. Від решти закидів Гурський звільнений. Фр. Козина покарано 3 місяцями тяжкої вязниці, після чого його виданять з війська. Пор. Гандкаммер дістав 6 місяців тяжкої тюрми, хор. Ян Яворський 2 роки тяжкої вязниці, хор. Юзеф Пандура 4 тижні домового арешту, хор. Грушецького—увільнено. Вирок зробив на засуджених пригноблююче вражіння.

НОВИНКИ.

— **Спогади Чикаленка частина III. (кінець).** Адміністрація „Діла" повідомляє отсим Вп. Передплатників, що видала вже 3 частину Спогадів Чикаленка, одначе серед теперішних скрутних часів, не можемо дати їх даром, як додаток, як попередні 2 частині. А проте, бажаючи піти на зустріч нашим П. Т. передплатникам, які мають вже 2 попередні частині, рішилися ми дати за половину книгарської ціни, себто за 1·50 зол., з порученою пересилкою, 2 зол. Передплатники, що не виплатили передплати, не мають права користати з цеї ціни. Для нових, що заплатять чвертьрічну передплату, і старих, які нічого не винні, всі три части 7 зол.

— **Конфіската і до трьох разів штука.** Вчорашнє число нашого часопису прикрашене двома чарівними білими плямами в статті „Сентиментальний міністр". Зате вратувалась від операційного ножа цензури цитата з одного твору міністра освіти на тему утраквістичних шкіл; в останніх днях двічі такі цитати польських професорів і діячів були конфісковані. Недурно до трьох разів штука!

— **Одно наше вакаційне явище.** Щораз краща погода, яка вже починає навіть переходити в дошкульну спеку, виганяє з міста тих, що втратили надію на цьогорічні вакації. Столичні громадяне лаштуються до виїзду. Рух у крамницях оживлюється. Перед віїздом на село інтеліґенти купують необхідні причандали для вакаційного відпочинку на лоні природи. Чого не скривають у собі валізи та куфри наших дам і дівчат! Прозорчасті халати і серпанкові капелюхи, капці, піжами, нові сукні, порохівники, пледи! (Не згадуйте вже про крам, який везе вся родина: подушка, а иноколи й сінники...) Є й такі завзяті спортсмени, що не жалують кількадесяти зол. на найкращу анґлійську ракету або на білосніжний костюм. Про все в нас памятають, коли ідуть на лоно природи. Але колиб ваші други та знайомі дозволили вам на заспокоєння вашої цікавости глянути оком до їхніх валіз, ви ствердили би одно прецікаве явище: нема там книжок. А як є, то старі, випозичені з пятих-десятих рук. Бо єдиний час вакацій, коли наш інтеліґент може свобідніше щось прочитати і збагатити свої умові склади, є часом найбільшою застою в наших книгарнях. Видати 100 зол. на ракету або спортовий костюм це инше діло, але бюджет 10 зол. на дві книжки видавався би економічною катастрофою!

— **Управі пластових діточих таборів.** П. С. Біляк з Поморян пересилає на наші руки отвертий лист до Головної Управи Уладу Новиків, в якім жалується на осьщо: На поклик посилати діти до пластових таборів, він вислав прохання, а згодом і оплату за свою донечку, ученицю III. кл. гімн., що мала їхати до оселі в Корчині. Управа веліла приготовати для дитини пластове приладдя і обіцяла повідомити про місце і час збірки учасниць. Родичі приготовлялись увесь місяць до висилки дитини в гори і ждали на сиґнал, який мав прийти приблизно 15-го ц. м. Аж 18-го батько дістав піврофіціяльного листа не зі Львова, а з Ворохти, з повідомленням, що оселя виїхала... 14-го. Обовязки і обставини не дозволяють родичам відвезти дитину в Корчин і вона засуджена провести ферії в маляричнім містечку. Однострій, купелевий стрій, наплечника, ідуки, свистуни, то-що — куплені безцільно. А розчарування дитини, яка жила місяць мрією виїзду! Точність і орґанізація в пласті повинні бути його першим законом. Коли такі випадки як цей не є якимсь виїмковим непорозумінням, тоді довіря до нашого пласту може бути хутко підірване.

— **На африканській Гуцульщині.** Гуцули з Жабя подають нам до відома в листі, що дня 11. червня постерунок державної поліції вбив парубка Івана Кеpонюка, який перейшов туди з Чехословаччини, підозрілий у крадіжі коней. Кеpонюка вбили без доказів і суду у саді Андрія Боднарука під командою команданта Юліяна Гураля. Дня 15-го червня за таке-ж підозріння, крадіж коней, арештували Івана Курилюка, сина Петра, якого били по дорозі прикладами крісів у груди, а в арешті Юліян Ґураль і Франц Роґальский скували його і крутили йому руки крісом до крови. Дня 21. червня арештували 17-літнього Івана Стефурака, сина Миколи, буцім-то за крадіж корови і били по лиці (Ґураль і Юзеф Скербішицкий), в груди, скували і погрожували смертю. Дня 5-го липня арештували Миколу Стефурака і Петра Курилюка за крадіж кобили. Курилюка сильно били, бо не хотів признатись, а Стефурак уратував своє життя, бо признавався як вони (жандарми) казали. Гуцули післали повідомлення про це до воєвідства, але не знають нічого про його долю. На всі ці факти наведені свідки. Може би цими африканськими відносинами поцікавився який урядовий мандрівник?

— **Особисті вісти.** З канадійських українських ґазет довідуємося, що п. Осип Меґас, б. редактор „Канадійського Фармера" (1906—1908), „Нового Краю" в Саскачевані (1911—1913) і суперревізор народніх анґл. шкіл у провінції Саскачеван (1908—1918) здобув 22. травня ц. р. диплом доктора медицини в албертійському університеті. Ґазети повідомляють дальше, що д-р О. Меґас збирається виїхати на якийсь час в Европу, а коли вдасться, то й на Радянську Україну.

— **З галицької Европи.** У Товмачі повстала велика пожежа. При цій нагоді мешканці переконались, що їх пожежна сторожа непідготована, сикавок мало, а навіть води нема. Тому в ратунковій акції взяли живу участь злодії, щоби решта майна погорільців не згинула в огні.

— **Катедра національного виховання в Харкові.** Президія Головнауки зорґанізувала в Харкові при Українському Інституті Марксизму науково-дослідчу катедру національного виховання, якою керуватиме Скрипник.

— **Знеохочені життям.** Вчора вода ставку за стрийською рогачкою викинула тіло студента фільософії Стан. Мазура, а дома випила сильну дозу морфіни у намірі вмерти 18-літня студентка того-же факультету, який називається фільософічним і вряди-годи доводить студентів до сумних висновків про зміст і мету буття.

Нові книжки й видання.

ЖУРНАЛИ:

„Голос Соціяліста". Неперіодичне видання Закорд. Групи УСДРП. Збірник II. Київ-Прага-Львів, 1926. Зміст: Єдиний пролетарський фронт. — Г. Айолло: Ленінізм і марксизм. — М. Галаган: В перспективі минулого і майбутнього. — А. Кор-ський: Польська кріза. — Г. А-ко: Огляд міжнародного робітничого і соціялістичного руху. — Матеріяли до теоретично-програмових питань соціялізму. — Резолюції міжнародного соціялістичного конгресу. — Хроніка українського соціялістичного і робітничого руху. — С. Петлюра (посмертна згадка).

„Господарсько-кооперативний Часопис. Орган Ревіз. Союзу українських кооператив. Річник V. ч. 29.

✝ Посмертна згадка.

Дня 22. червня 1926 р. припинилося в Празі трагічно життя б. сотника армії УНР. **Колядинського Степана**, студента Чеської Художньо-Промислової Школи. Небіжчик походив з Великої України (Полтавщина, константиноградського повіту), народився в 1893 році з батьків селян. Скінчив велико-сорочинську семинарію (Полтавщина) та вчителював на Київщині. В часі світової війни служив у російській армії, а по упадку царату вступив у ряди молодої української армії, організуючи курінї добровольців на Білоцерківщині. Пізніше вступає до 4-ої київської дивізії, з якою переживає всі славні й тяжкі дні нашої визвольної боротьби (зимовий похід, листопадове повстання) аж до інтернування в таборах Польщі. По втечі з табору до Праги вступає до Чеської Художньо-Промислової Школи, в якій одразу визначається як один з найпрацьовитіших і здібніших різьбарів. Уже за рік студій з під його рук виходять праці (різьба прикрас), які оздоблюють чеський павільон на минулій париській виставі, а далі цілий ряд шкільних праць. Нарешті Колядинський переходить у школі на відділ скульптури і тут протягом знов таки невеликого часу виконує річ, яка після присуду професури і ректора школи є справді здобутком і рідким осягненням. Професура одноголосно засвідчує, що в цілій своїй практиці не знає другого такого факту: „зроблено за три місяці такий бюст, якого вправний різьбар не зробить за пів року. Так працювати потрафлять тільки Ваші люде зі Сходу". Одначе струна напруження не витримала: стріл до голови підчас праці поруч останньої роботи (бюст дівчини Словачки Г.) отсе трагічний кінець багатонадійної людини, що відзначалася просто ненормальною інтензивністю праці (14 годин вдень з долотом і 6 вночі за книжками) і мала всі дані стати добрим портретистом.

Похорони Покійного відбулися дня 26. червня в Празі на Ольшанському цвинтарі. Прийшло віддати останній поклін нашому землякові численне чеське суспільство. Присутня була вся професура Худ.-Пром. Школи вкупі зі студентством чеським. Труну вкрили живі вінки від багатьох чеських приятелів Покійного. Надзвичайно теплу і гарну промову над могилою виголосив Чех, голова Громади школи, в якій учився Пок. Колядинський. Він зумів підійти до Покійника з цілим зро умінням життя і праці його як вірного сина України. Проф. Можатка (відділовий професор) умістив в газеті „Вечер" допис, в якому змалював життя і трагедію українського мистця, що в голоді і злиднях творив, жив і боровся, понад фізичні й духові сили людини. Від українського громадянства покладено теж вінці, виголошено промови і подякувано Чехам за їх участь у відданні останньої прислуги нашому землякові. — Спи спокійно, Товаришу! Нехай чеська земля прийме Тебе як рідного, бо на цій землі Ти змагав, любив і творив! **а. з.**

ОПОВІСТКИ.

Мандрівний Театр Галактіона Чіпки і Лапа відвідає з „Вертепом Наших Днів" і „Маскарадою":

Заліщики: 22. і 23. липня;
Чортків: 25. і 26. липня;
Бучач: 27. і 28. липня;
Монастериська: 29. липня;
Борщів: 31. липня і 1. серпня. 45 1-2

Для навчання класичної фільольоґії у вищих класах зголоситься письменно абсольвенти фільософічного виділу до Головної Управи Українського Педагогічного Товариства у Львові (Ринок 10) — *інспекторат.* 100 3—1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

РУТИНОВАНИЙ комівіояжер пошукує заняття від першого вересня аж до жовтня. Зголошення: Адміністрація „Діла" під „Солідний". 108 1—1

ПОШУКУЄТЬСЯ господині, яка занялася би кухнею, та домашньою осподаркою на селі у старшого жонатого священика. Зголошення до Адміністрації „Діла" на „господиня". 107 1-1

НІМКА, вдова по українськім старшині, абсольвентка семинара, пошукує посади учительки до дітей, або до заряду хазяйства. Зголошення: Дуткевичева, Львів Личаківська 82. 1—1

ПОШУКУЮ інтеліґентної жінки середних літ з капіталом 100 до 200 долярів потрібних до спілки — торговля мішаних товарів. Ласкаві зголошення Дмитро Чорний, власник реальности Делятин місто.) 105 1—1

ПОШУКУЮ станції для ученика 8-ої гімназияльної при інтеліґентній родині. Найрадше осібна, вигідна комната, та опіка над ним. Ученик слабого здоровля, дуже спокійний, весілий і вражливий. Винагорода в долярах золотих, та харчах. Зголошення до Адміністрації „Діла" для управителя школи. 103 2—1

МОРЕЛІ (апрікози) І-а вибирані, щоденно свіжо зривані висилає з власного саду в 5 кг. кошиках оплатно за посліплатою 16 зол. С. Горовіц, Заліщики. 85 3—2

УЧИТЕЛЬ, літ 41, ожениться з інтеліґентною панною або бездітною вдовою. Неанонімні листи просить слати до Адміністрації „Діла" для „Учителя" до 28. липня. 99 3—3

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Б. оператор клінік проф. Наймана і Гаєка у Відні 26 44

д-р Леопольд Александрович

ординує в недугах ушний, носа, горла і гортанки від 3—6 попол.

у Львові, вул. Бельовського 3.

(за пасажом Міколяша). Тел. 40—75

Конкурс

на посаду директора жін. уч. семинарії Рідної Школи у Львові і на місце управителя муж. уч. сем. курсів Р. Школи у Львові з речинцем зголошення до 10. серпня ц. р.

Гдловна Управа Рідної Школи у Львові Ринок 10. 109 1—1

МЕЛЬОДІЯ

ЛЬВІВ, Коперника 5.

Телефон 8-59

Найбільший склад музичних інструментів і приладдя. 44 5

НОВІ КНИЖКИ

Накладом Видавництва „Ока" саме появились Келермана: Праведні душі ціна 1 зол.; Поліщука: Гуляйпільський батько 2 том. 4 зол., на кращому папері 5 зол. — З давніщих видань поручає Видавництво Чайківського: На уходах 2 томи 4 зол., Чайківського: За сестрою з образ. 1·50 зол., Чайківського: Віддячився 2 зол., Мордовця: Гетьман Мазепа 2 т. 4 зол., Куліша: Чорна рада 2 зол., Ордина: Запорожці в Сараґосі 2 зол., Гоголя: Тарас Бульба з образ. 2 зол., Куприна: Остання любов Соломона 1 зол. Замовляти на адресу: **О. Кузьма, Коломия, Євангелицька 7.** 96 2—2

роки брав участь у більшовицьких різнях Християн і Жидів на Україні. До лайки на Петлюру в жидівських газетах прилучилася й соц.-дем. „Боротьба". Слід зазначити, що Покійник перебував у 1900 р. майже цілий рік студентом у Чернівцях, де його згадують мило колишні товариші його праці.

Буковинець.

Берлінський лист.

Побут о. д-ра Т. Галущинського в Берліні. — Сходини „Української Громади". — Панахида над домовинами полк. Вітовського й сот. Чучмана. — Сороковини по С. Петлюрі. Товариство вищої освіти.

(Від власного кореспондента.)

Берлін, початок липня.

Як уже було заповіджено в „Ділі", до Німеччини завитав на короткий час о. д-р Т. Галущинський, щоб заспокоїти релігійні потреби тутешньої української гр.-кат. кольонії, що вже від довгого часу не мала нагоди чути відправи з уст свого священика.

Перед війною, коли через Німеччину переїздили тисячі українських емігрантів до Америки й вичікували на переправу у Гамбурзі, перебував там постійно український священик, що рівночасно обслугував також кількасот Українців-робітників, занятих при ткальних фабриках у Гемелінґені і Дельменгорсті коло Бремену. Крім цього бодай один священик обїздив наших хліборобських робітників, що — в останніх часах перед війною — були великими групами розкинені по східних провінціях Німеччини. Тепер на терені Німеччини, де все ще пробуває стало більш тисячі Українців гр.-католиків, а крім цього кілька тисяч наших хліборобських робітників із Галичини, нема ані одного священика й тому приїзд о. д-ра Галущинського треба повитати як заповідь того, що будуть пороблені відповідні заходи, щоби принайменше вчасти привернути передвоєнний стан і призначити відповідну священичу силу для обслугування Українців гр.-католиків у Німеччині.

О. д-р Галущинський, що міг на Берлин відложити тільки несповна девять днів і з початком липня виїхав далі до Гамбурга, мав тут нагоду познайомитися з тутешньою українською кольонією і поінформуватися докладніше про положення, потреби й погляди нашої еміграції у Німеччині, з чого, сподіваємося, зробить належний ужиток перед відповідними чинниками.

О. д-р Галущинський мав тут між иншим у пятницю (25-ого червня) релігійний виклад для тутешньої інтелігенції, попереджений товариськими сходинами в гостинній домівці проф. Берга, а в неділю (дня 27-ого) в каплиці католицького Сиротинця при Пфальцбурській вулиці відправив співану Службу Божу, якої вислухало до 100 осіб з Берліна й найближчої околиці, між ними й гурток наших робітників з околиць Франкфурта над Одрою і кількох Німців, зацікавлених нашою відправою.

У вівторок (29-ого червня) відправив о. д-р Галущинський заходом „Української Громади" першу панахиду над домовинами полк. Вітовського й сотн. Чучмана. Хоч не був будній день, явилося на цвинтарі св. Гедвіґи до 30 представників усіх тутешніх українських політичних угруповань і організацій. На домовинах зложено від товаришів і прихильників Вітовського й Чучмана гарні вінці з живих квітів, а після „Вічная память" зроблено фотографічну знимку.

В неділю вечером відбулися з приводу приїзду д-ра Галущинського товариські сходини членів „Української Громади" у Берліні, на які прибув також проф. Берг, що весь час дуже щиро займався всіма справами, звязаними з побутом д-ра Галущинського у Берліні. На сходинах, що зійшли дуже мило на товариській гутірці і співанні наших пісень, виголосив о. д-р Галущинський виклад про церковні уніоністичні змагання, після чого відбулася дуже оживлена дискусія не тільки на тему зближення західної і східної церкви, але також про инші церковно-народні справи (положення на Волині, справи конкордату й целібату, російські обєдинительні впливи і т. д.). На кінці проф. Берг, що з урядового боку має доручення опікуватися емігрантами із Східної Европи, в довшій промові висловив свою радість, що мав нагоду ближче зійтися з Українцями, з якими познайомився ще підчас війни як німецький військовий священик.

В суботу, дня 3-ого липня, в сороковини вбивства С. Петлюри, уладив тутешній „Союз старшин" під проводом пп. полк. Зеленівського й сотн. Кожевникова святочну панахиду в авлі школи ім. кн. Цецилії при Нікольсбурській площі. Панахида випала дуже величаво. Велика авля, в якій і так часто відбуваються богослуження, була гарно прибрана й робила поважно-святочне враження, а на переді на постументі стояв бюст пок. Петлюри роботи берлінського різбаря Ємця, гарно прибраний живими цвітами. На панахиду, на якій співав хор Андрієвського, явилося до 200 осіб, між ними, крім Українців, немало представників німецьких, естонських, грецьких і ин. товариств та організацій, особливо офіцерських (нпр. Deutscher Offiziersbund, Alpreussen, Bund der Auslandsdeutschen, заступники преси („Deutsche Allg. Zeitung", „Lokalanzeiger", „Сегодня" й ин.) і багато инших осіб, пос. Менде, пп. фон Ценген з жінкою, барон фон Автенрід, п-і Е. Фробеніюс, пп. Кінцель, Мельцер, проф. д-р Берг, Гебгардт, Ліндецблят, п-і генер. Булгакова, ген. Левицький, радник Куні, п-і Е. Такляя, пп. Чачібая, Ліндва, Райман, Масух, Груні, Фльот, Хрізоідес, Шереметєв, Кутепов, Коноплін і ин. Багато запрошених, яких не було вже в Берліні, наділ(ал)и листовні заяви співчуття, між ними нар. держ. секретар д-р Майснер з Бюра райхспрезидента, Гать з фінського посольства, адмірал Зебом (Seebohm), Деттен з „Deutscher Offiziersbund", барон фон Ґляйхен-Русвурм, полк. Пікарді, підполк. фон Фос, проф. д-р Авґаґен, ген. Омелянович-Павленко, полк. Ніколаі, ред. „Deutsche Rundschau" д-р Пехель, ред. „Deutsche Tageszeitung" д-р Віртс, Гартлєб від „Vertretung Ausl. Studierenden an der Friedrich-Wilhelms-Universität", сотн. Трембіцький, консуль Оренчук, А. Ластовецький з Бон, майор Фос, Бас з Обер-Любе, Б. Шемет, Грош з „Bund der Auslandsdeutschen" і ин. Про панахиду появилися в деяких недільних газетах (пор. в „Lokal-Anzeiger-i" і „Dts. Allg. Zeitung") довші обширні звідомлення, в яких переповіджено вступну промову полк. Зеленівського, виголошену на повитання гостей перед панахидою.

На закінчення новинок про життя української еміграції у Німеччині слід ще згадати, що берлінське „Товариство вищої освіти" вислало витальні слова на зїзд німецьких бібліотекарів у Відні та на міжнародній зїзд бібліографів і бібліофілів у Празі.

Всеславянський зїзд соколів у Празі.

Участь державних і недержавних націй у зїзді.

Як відомо, в Празі відбувся довго підготовлюваний зїзд сокільства, що мав бути всеславянським зїздом. Одначе таким він не став. Ще в ході підготовчої роботи до зїзду зазначилися деякі дісонанси наскрізь політичного характеру, що найшли потім відгомін на самому зїзді та відобрали йому характер всеславянського.

Вже на самому початку відмовилися від участи в зїзді Хорвати. Між мотивами був і той, що Чехи не взяли участи в хорватському загребському зїзді з нагоди тисячеліття хорватської державности. Та був і инший мотив. Чехи спочатку поступали дуже дипльоматично зі запрошеннями і слали їх передовсім до сокільських організацій славянських державних націй. Щойно пізніше, коли вийшли з того деякі непорозуміння та повстало невдоволення, а навіть обурення, Чехи почали направляти свої тактичні похибки і звернули увагу і на недержавні народи, а між ними також і на Українців, а з окрема на львівського „Сокола-Батька".

Спершу „Сокіл-Батько" не дістав ніякого запрошення на зїзд. Скоро стало ясним, що Поляки, як ревні католики, участи в зїзді не візьмуть, бо з тим зїздом були тісно звязані чеські національні свята, присвячені памяти вправді релігійного (в розумінні католицької церкви) єретика, але зате чеського національного героя Івана Гуса. Довго стояла під знаком запиту і участь Болгар у празькому зїзді.

Коли Чехи побачили, що характер всеславянськости зїзду загрожений, тоді пригадали собі на Хорватів, а також і на Українців. У себе, в усіх своїх комунікатах почали писати, що на зїзд запрошений і український „Сокіл-Батько" зі Львова. Одначе між тим „Сокіл-Батько" запрошення на зїзд всеж таки не дістав. Напередодні самого зїзду звернувся чеський конзулят у Львові до „Сок.-Батька" зі запитом, чи висилає делеґатів на зїзд. „Сок.-Б." відповів, що ні, бо не дістав запрошення. Та кілька днів потім прийшло з Праги письмо від тамошнього українського „Сокола", зложеного переважно з придніпрянців-емігрантів, письмо, що Чехи передали через нього устне запрошення на зїзд для львівського „Сокола Батька". Очевидно, що на таке пізне запрошення і до того в такій формі передане, „Сокіл-Батько" не міг зареагувати участю, але навпаки міг тільки зрезигнувати з неї та подякувати за спізнену почесть. Фактично треба ствердити, що „Сокіл-Батько" офіціяльного запрошення на зїзд не дістав, бож не можна вважати якоїсь устної передачі запросин через когось третього (навіть як би це був український „Сокіл" у Празі!) до такої старої і поважної установи, як „Сокіл-Батько", за запрошення. Це радше можна вважати за зневагу.

Зі всеславянським зїздом було так, що були на ньому представники усяких державних народів, а найменше було Славян. З тої нагоди між недержавними славянськими народами виринула думка створення Сокільського Союзу славянських недержавних народів. Найбільше заінтересовані цею справою Хорвати, та не менше лежить вона на серці й українському сокільству. Такий союз безперечно повстане та очистить велику ідею сокільства від усяких чисто політичних інтриґ і інтересів, якими уже обтяжили її чистоту Чехи чи инші словянські державні нації, що мали теж свої застереження щодо участи недержавних націй у тому зїзді. Вони боялися, що участь невolених ними націй на зїзді розвінчає їх та розкриє багато дечого немилого і небажаного для них, як репрезентантів не тільки своїх народів, але й держав.

Новому Сокільському Союзові славянських недержавних націй треба побажати як найкращих успіхів у організації та праці. Треба надіятися, що він очистить велику ідею сокільства та піднесе високо і змиє сокільські прапори, сплямлені иншими в брудних ґешефтах політичних інтриґ та шовіністичної нетерпимости.

З вічевого руху.

Віче в Бродках, повіт Львів.

Дня 4. липня ц. р. відбулося в Бродках політичне віче, скликане Повітовим Народнім Комітетом УНДО. Простору салю читальні „Просвіти" виповнили громадяни обох полів з Бродок і сумежних сіл як: Поляни, Красова, Глухівця і Лубяни львівського, а також Демні, Стільська й Ілова жидачівського повіту. Віче отворив місцевий парох о. М. К о в е р к о. До президії зборів вибрано господарів: Гриця Ц и м б а л у, Олексу Х о м и ц ь к о г о і Данила К о с т е ц ь к о г о. Реферат про наше політичне положення і про завдання Обєднання виголосив голова Повітового Народнього Комітету п. Іван Ліщинський зі Львова. Про практичне переведення національної політичної організації по громадах і про притягнення до цеї роботи жіноцтва і старшої молоді говорив серед великого заінтересування уроженець Бродок, п. П. В и ш н е в с ь к и й зі Львова. О. К о в е р к о представив шкідну для нашого народу роботу Бриля й инших польських партій, а також українських клясових партійних організацій і позискав громадну заяву всіх присутніх на вічу, що вони держатимуться лише національної політичної організації, якою є Українське Національно-Демократичне Обєднання.

По широкому світі.

Англійські вуглекопи схильні до малого компромісу; вони годяться на дискусію про знижку їх платень, не годячись зовсім на збільшення годин праці.

Димісія Бріяна та Кайо спричинила новий сильний спадок французької валюти.

У Греції відкрили велику змову на життя диктатора Панґальоса. Новоскладене міністерство, під проводом голови воздушної фльоти Ефтаксіса, спиратиметься на диктатурі. В Атенах арештували чимало політиків і публіцистів.

Екзекутива французьких соціялістів рішала питання, чи соціяліст може бути представником несоціялістичного уряду. Це питання

своїм ентузіязмі для свободи лише з трудом дається стягнути до військової служби. Не забуваймо, що в самій Англії істнують розбіжні сили, як Шкоція, Валія, а понад все Ірляндія, отся героїчна країна, а при тім така бездольна і при найбільшім пожертвуванні в боротьбі в неї все десь потайки, непомітно крилася зрада серед них самих. В країні, в якій сіл нашого типу нема, а земля обробляється, як винаймлена від дідичів і то тільки 11·9***) прц. населення, в протиставленні до 35·2 прц. Німеччини, — де слуг на 8·9 прц. (в Німеччині 4·5), а індустрією займається 44·1 прц. (в Німеччині 40·0), торговлею 23·1 прц. населення (в Німеччині 12·4) — в такій країні хіба також потрібний значний контингент жовніра. Англійці панують над чужими народами своїм політичним ґенієм, розділяючи економічні користи між собою і кольонією. Тому грубо помилявся би той, що заповідав би скорий упадок великої імперії. На поміч приходить тут нова сила, а саме робітнича кляса Англії, яку одушевляє пуританська ідея (взята зі Старого Завіту в примі(н)енні до Англії) культурного післанництва англійського народу для цілого світу, ідея кляси, яка за мету ставить всесвітню федерацію.

В цім краю практиків і політиків вище цінять винахідника і політика, ніж ученого і поета. То не перешкоджає, що там саме політики були і є заразом визначними ученими і письменниками, прм. Тома Морус (XVI в.), автор „Утопії"—королівський канцлер, славний фільозоф Бейкен (Bacon) — в тій самій гідности, Дефов (Defoe), автор „Робінзона", рівночасно визначний політик, фільозоф Льок (Locke), найславніший англійський бесідник Берк (Edmond Burke), визначний письменник Керзен (Curzon), з сучасних Болфур (Balfour), визначний політик і фільозоф. — До чужинця ставиться Англієць як до чогось нижчого, навіть під оглядом моральним. „Від давніх часів — каже Дібеліюс в Англії термін „foreign" (чужинець) рівнозначний: докучливий, прикрий, маловартний.

Дебеліюс зазначує, що хто хоче бути респектований Англійцем мусить зуміти ставити опір. В приміненні до життя це значить: хто свого становища не добуває боротьбою, той не варта своєї мети і не варта, щоб і ним займатися. Все і всюди здобувається боротьбою. Инших шляхів Англієць не знає.

Англійського: „лавою йти" — цього у нас брак. А того, чим така багата англійська література: знання психольогії людини в її найріжнороднійших проявах, далі хист практичного життя, політичного розуму, виховання характерів і здорової сильної молоді? Колиб ми вміли перейняти це від них, а ще взяли собі за зразок працьовитість Американців і матеріяльне багатство як підставу всякої великої культури — тоді здобули би вартости, що дали би змогу перебути найважші часи.

***) Статистика з року 1911 в Дібеліюса, ч. 1. ст. 134.

в Польщі забули, що на ту молодь все і всюди можна впливати, але не карою, не розстрілами, але **вихованням**, добрим прикладом і працею над нею і для неї, що з неї як з воску можна ліпити по вподоби фігури?

Був у Польщі великий і культурний ум Жеромський, що обурювався, а навіть протестував проти всякого насильства у Польщі, що показував відроджену батьківщину в кривому зеркалі, що пятнував її великі пороки навіть у своїх творах. Та що з того? Проти того духового великана, проти його чистих і високих інтенцій мали відвагу протестувати навіть незначні, неспостережні та нічим незамітні польські політики, що мали зате затроєну шовінізмом та манією польського великодержавства душу і серце. Кождий стрічний вшехпольський пігмей та голодранець мав право безкарно переїхатися по чистому імени того письменника.

З української Буковини.

По виборах.

Чернівці 15 липня.

Вибори до румунського парляменту, що відбулися м. м., розрухали й буковинських Українців, одначе, на жаль, не зібрали і так слабої сили до спільної, згідної акції, але розбили на три табори: **націонал-демократичний, хліборобський і соціял-демократичний**. Ті три табори поборювалися взаїмно без ніякої розумної причини, бо по правді не ріжнять їх зовсім тотожні інтереси всього українського загалу, який складається з одної трудової кляси хліборобів, робітників і умових трудовиків. Поріжнили чвертьміліонову частину українського народу на Буковині **самозванці**, що забажали стати провідниками. Нема між ними й одної визначної одиниці, що була би в силі потягнути за собою маси, а всі вони обтяжені давнішими гріхами, які й закидують собі взаїмно у своїх газетах, в нац.-дем. „**Рідному Краю**", в соц.-дем. „**Боротьбі**" і в „**Хліборобській Правді**". Ця незгода й завела кожду з цих партій до злуки з иншим румунським політичним табором. Усі соц.-демократи в Румунії разом не здобули ні одного мандату, а наші хлібороби в спілці з рум. цараністами дуже мало, бо чий уряд, того й сила... Тому й вийшли величезною більшістю кандидати правительственної партії генерала **Авереску́ла**, що тепер стоїть на чолі рум. уряду. До цеї партії пристали українські нац.-демократи й дістали двох **сенаторів**, а саме бувших послів до бук. сойму **Антона Лукашевича** і **Юрія Лисана**, здатних до ріжних інтересів, тільки не до боротьби за національні справи народу. Для зрівноваження їхніх голосів вибрали собі „Аверескан**ці**" до **сойму** ще двох **кацапів: Велегорського і Смеречанського**, про яких давно вже був і слух пропав, як і про всю кацапию. До сойму увійде мабуть ще й „хлібороб", б. учитель **Кракалія**, тому, що саме по виборах помер провідник був. „царaністів" д-р Боднарескул, що був на першім місці листи, а Кракалія на другім. Коли він увійде до сойму, то може як член опозиційної партії піднесе кривди буков. Українців, якщо не будуть йому перечити два правительственні посли-кацапи.

При верифікації рум. виборів робила опозиція **великі бучі** із-за терору, який виконував уряд підчас виборів, тай задля виборчої умови уряду з національними меншостями, головно з Мадярами, яких Румуни найбільше бояться вже хочби задля сусідства з Угорщиною. Ця **виборча умова**, заключена урядом з усіма меншостями, отже й із Українцями, мала би принести деякі полекші в трактуванні меншостей, головно на полі культурнім, а зокрема в шкільництві. Щоб показати свою ніби добру волю, рум. міністерство освіти зарядило ще перед виборами, аби в колишніх **українських** народніх школах запроваджено негайно науку української мови по дві (!) годині на **тиждень** (!) з тим додатком, що в новім шкільнім році це число буде збільшене. Але вже зараз по виборах вийшов новий розпорядок, що назначені дві години науки української мови мається вживати тільки на **пояснювання** науки, яку подається в румунській мові. Вже з цього виходить, що меншостям, а передовсім Українцям, яких рум. уряд досі не признавав зовсім, бо це, мовляв, „зрущені Румуни", — нема чого сподіватися, коли взяти під розвагу, що нинішній румунський уряд є в руках консервативної партії, якої представником є міністр Буковини, відомий завзятий ворог Українців, **Дорі Поповіч**.

Недовірчивість меншостей найшла свій вислів у **злуці їх послів**, до якої належать мабуть і Українці. І українське громадянство не засипляє шкільної справи, про що свідчить **віче**, яке відбулося 4. ц. м. в Чернівцях заходом соц.-дем. партії. Віче зажадало привернення українського шкільництва, яке було перед рум. окупацією. А — тільки ця життєва справа не заснула, як це звичайно у нас буває і по дуже голосних вічах!

Цікавий також **протест проти надужить при виборах до епархіяльного збору на Буковині** оголосили українські священики, д-р Касіян **Богатирець** і Петро **Катеринюк** на адресу митрополита, складаючи свої мандати тому, що всякими беззаконствами позбавлено православних Українців заступників-мирян, що не полагоджено внесеного проти нелєгальних виборів спротиву і не покликувано обох названих священиків на засідання.

Національні почування підтримують на Буковині найбільше **театральні вистави й концерти**, що бувають доволі часто і збирають усе значне число публики. Дня 2. червня ц. р. н. ст. відбувся в Чернівцях концерт **Ореста Руснака**, визначного члена німецької опери в Кенігсберґу. До піднесення освіти й національної свідомости здались би на Буковині **дешеві книжки**, які ширитиб масово між народом, особливож між молодію поза румунською школою, в якій вона тратить даремно дорогий час. У цих книжечках друкувати би все на другій сторінці заголовного листка румунську й українську азбуку побіч себе для тих, що в румунській школі навчилися тільки румунського письма. Тільки українська книжка може запобігти неграмотности й винародовленню молодого покоління. В середніх школах **лютують рум. учителі супроти нерумунських учеників**, з яких перейшло при матурі ледве 30 прц., а з кляси до кляси нераз ще менше. В б. українській гімназії в Чернівцях, де крім української мови вчать уже всіх предметів по румунськи, допущено ц. р. з 30 учеників і учениць VIII. кляси 22 до писемної матури, а з них тільки 15 до устної, з чого апробовано 9, себто тільки 30 прц. усіх абітурієнтів. На переслідування молоді в школах нарікають і инші народности.

Голосний **відгомін викликало в бук. пресі вбивство Петлюри**. „Czernowitzer deutsche Tagespost" надрукувала про те кілька статей, одну з них очевидно про те, що Шварцбарт цілих два

Д-р ВОЛОДИМИР БЕЗУШКО.

Нація суперників.

(Кілька заміток з приводу твору В. Дібеліюса, п. з. „Англія" *).

Мало є творів, які вміло впроваджували би нас у культуру чужих народів. Не кажу про наш доробок на цьому полі, але навіть Німці не так то дуже можуть вказати на твори в цій ділянці. Тому слід виріжнити свіжу книжку проф. Дібеліюса про Англію з поміж безчисленних творів німецької літератури. Один німецький учений назвав її великим досягненням німецького народу, жаліючи при тім, що Німці не можуть похвалитися чимось рівновартним про Італію або Францію, хоча культуру останньої студіюють вони далеко довше, як англійську. Мимоходом зазначу, що плоди праць німецьких учених над англійською культурою настільки великі, що навіть видатні Англійці, як проф. Дж. Райт або проф. Вайлд уважають знання німецької мови за конечне для кожного, хто хоче поглибити знання англійської мови та культури.

Цих кілька загальних заміток зовсім не має претенсій вирішувати так часто по війні дискутоване питання: куди звернути розвій культури власного народу, чим так живо і з великим знанням справи займалися у Поляків проф. Дибовський, а у Чехів проф. Матезіюс. Можна хіба пожаліти, що ми замало використали духові скарби Німців і що по війні притупили знання того, що давніше придбали. Німці по війні доводять у ріжних ділянках до більшої досконалости, ніж перед війною; стиснені на малій території, хотять вони відвоювати культурою те, що стратили на матеріяльних добрах. Певне те, що коли справа у підготуванні спеціялістів, то у німецьких наукових досягненнях воно поки що може краще вдається, як в якій иншій культурі, бо навіть культурна мета Німців — довести в своїй ділянці до досконалости.

Инакше до цеї справи ставляться Англійці, в яких ціллю виховання було створення типу джентельмена, цебто більш характеру, як фахівця. Так і досі є на найдавніших англійських університетах в Оксфорді і Кембріджі. Тільки два їх університети, льондонський і ліверпульський, під оглядом наукових вимог стоять нарівні з німецькими. Дібеліюс зазначує подиву гідну річ, що не зважаючи на це, в ніякім краю дилєтант не заступить до певної міри фахівця так, як це дієтся в Англії. Це знов наслідок глибокого впливу гуманізму на Англійців — найглибшого впливу між усіма народами у всестороннього вихованні з гармонійно заокругленим світоглядом. По тій причині і людина волі, діла, людина ренесансу не найшла ніде такого зображника, яким в Англійців був Шекспір.

У вихованню Англійця вже замолоду звернена увага на суперництво в школі і в забаві. Річ завсіди йде про добір найліпшого. Роля провідника все є пекучим питанням кожного гуртка. А треба тямити, що Англієць всупереч такій розповсюдненій засаді: „мій дім — мій замок" — отже індивідуалістичній засаді, все таки є передовсім „маркантним представником роду і стадного життя.*) Найкраще бачимо це на тім, що навіть найменший їх відлам релігійний — а є їх в Англії багато, — який числить ледви кілька тисяч, має далеко йдучу організацію. Візьмім хоча би такий свіжий факт: їх соціялістична організація, яка щойно в р. 1918 змоглася на дневник (Daily Herald), зібрала при виборах понад пять міліонів голосів, які, як зачуваємо, вже безперервно солідарно виступають зі своїми домаганнями. Питання провідника інтересує Англійця в забаві, спорті, у шкільнім вихованні (навіть університеті), в виборі директора школи, в іменуванні судді, чи виборі предсідника кабінету міністрів. Названі представники урядів, — це правдиві автократи, з більшими уповноваженнями, ніж в якімнебудь иншім народі. Тільки наділюючи когось вповні довірям — брак чого у нас спиняє всяке організаційне життя — можна відступити йому таку велику владу. Знаменним в Англійця і те, що він не втручається до кожної справи, а передовсім до політики — цього великого мистецтва, — хіба що покликаний до цього вибором, чи через іменування. І це дієтся в народі політично найбільш на світі вишколенім, що може похвалитись великими плодами своєї політичної мудрости, побільшуючи на протязі останніх триста літ (від часів Шекспіра) кількість населення своєї імперії з **пяти** на більш як **чотириста** милionів. А придбання Гібральтару, Суезу, Судану**) — як головних стовпів імперії — чи це не далекосяглість політичного думання нації? — Знаменитою властивістю суспільних верхів Англії є з невидного місця вирішувати справи. Знання людини дозволяє їм бути мистцями дипльоматії: поза кулісами вирішувати найскладніші питання політики. Не кажу вже про світові конференції, де сполучений капітал англійсько-американський рішає про успіх або невдачу, хоча Англійці мало коли мають президію конференції, у них дома секретар (урядовець) міста (town clerk) — вирішує поза радою міста і його посадником, в засаді всі справи міста, а в Єгипті, в Індіях, англійський урядовець, на загал, невидний, не двораках тамошніх князів, поза кулісами навіть народніх представництв вирішує справи держави.

Ніхто хіба не може припустити, щоб таку велику і в ріжних частях світа розкинену державу можна держати мілітарною силою. Це булоб кардинальне незнання англійських обставин: раз не сталоб Англійців на це чисельно, бо Англієць при

*) Wilhelm Dibelius, England, в 2-ох томах, Deutsche Verlags-Anstalt Stuttgart, „Hilgeich und Volk, II. Die Staatsverfassung, . I Religion und Kirche, IV. Erziehung).

*) W. Dibelius, ст. 164: „ein ausgeprägter Gattungs- und Herdenmensch"

**) До Індії, найбільшої кольонії англійської, веде найдогідніша дорога через Суецький канал, забезпечений посіданням Арабії і Єгипту. Єгипет знов зашахований Східнім Суданом, через який переходить Ніль. Хто знає, чим Ніль є для Єгипту, зрозуміє добре, що посідання його горішнього бігу вирішує долю долішнього бігу. Зменшення або збільшення води в ній може кінчитися катастрофою для Єгипту.